

ingediend op **1479** (2022-2023) – Nr. 1
14 november 2022 (2022-2023)

Voorstel van resolutie

van Mieke Schauvliege, Staf Aerts, Tine Van den Brande,
Chris Steenwegen, Johan Danen en Jeremie Vaneeckhout

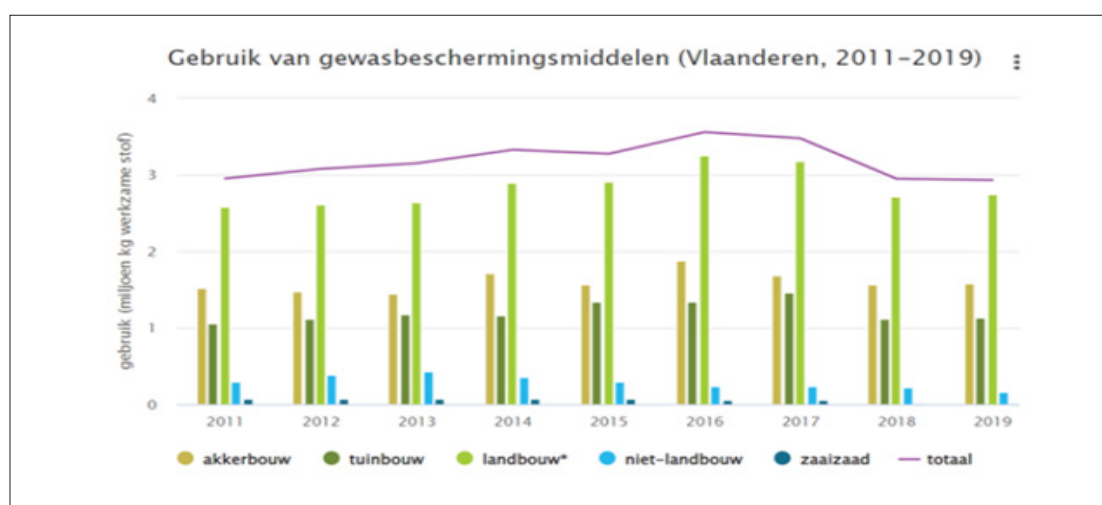
over een verdere beperking
van het gebruik van pesticiden in de landbouw
en het instellen van bufferzones
ter bescherming van kwetsbare personen en plekken

TOELICHTING

Nog steeds een hoog gebruik van pesticiden in Vlaanderen

In België worden nog altijd veel te veel pesticiden gebruikt. Samen met Nederland, Malta en Cyprus situeert België zich in de top vier van landen met het hoogste pesticidegebruik per hectare in de Europese Unie. Vlaanderen neemt binnen de Europese Unie een bijzondere plaats in als hotspot voor intensieve (groente)teelten, wat mee de oorzaak is van de hoge dichtheid van emissies van pesticiden per oppervlakte in Europees verband.¹

In Vlaanderen is de landbouw veruit de grootste gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen (94 procent in 2019). De hoeveelheid gebruikte pesticiden in Vlaanderen daalt volgens de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wel, maar sinds 2011 is die daling afgevlakt.

Figuur 1. Bron: Vlaamse Milieumaatschappij (<https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/gebruik-van-gewasbeschermingsmiddelen/gebruik-gewasbeschermingsmiddelen-vlaanderen-2011>).

Resten van pesticiden en gezondheid

Doordat er nog veel pesticiden gebruikt worden in Vlaanderen, vinden wetenschappers ook concentraties van pesticideresten terug in het menselijk lichaam. In het Vlaams Humaan Biomonitoringsprogramma 2016-2020 werden pesticideresten in urinestalen van jongeren aangetroffen. Zo werden bijvoorbeeld in 42 procent van de urinestalen resten van de onkruidverdelger glyfosaat gevonden en in 56 procent van de stalen aminomethylfosfonzuur (AMPA), een afbraakproduct van glyfosaat.²

In de gezondheidsstudie 3xG van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO)³ naar de invloed van de leefomgeving en leefgewoonten op de gezondheid van opgroeiende kinderen werden 212 kinderen uit Dessel, Mol en Retie regelmatig onderzocht op de aanwezigheid van milieuvervuilende stoffen, onder meer pesticiden. In een recent onderzoek werden waarden van pyrethroid pesticiden opgemeten. Dat zijn insecticiden die niet alleen worden gebruikt in de maïs- en aardappelteelt, maar ook in het huishouden als insectenverdelger in onder meer muggensprays. In 51 procent van de onderzochte kinderen werd een concentratie van die insecticiden gemeten boven de toetsingswaarde. Er werden

¹ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-actieplan-pesticidegebruik-advies-minaraad>

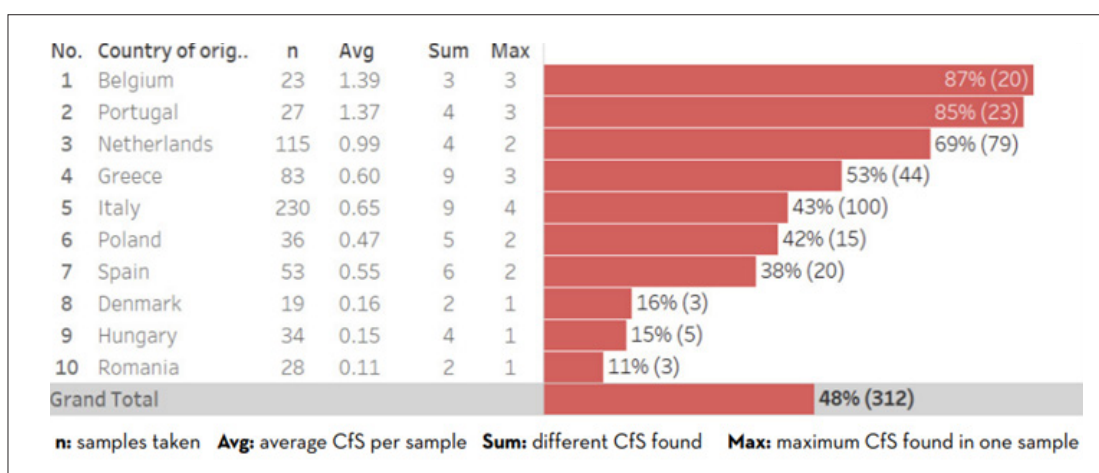
² https://www.milieu-en-gezondheid.be/sites/default/files/2022-04/samenvatting_Referentierapport_versie3_juni2021_0.pdf

³ <https://vilt.be/nl/nieuws/vito-pleit-voor-strenger-pesticidebeleid-na-onderzoek-bij-200-kinderen>

ook hogere waarden van glyfosaat gemeten. Voor de onderzoekers is dat geen reden tot paniek, maar wel een voldoende reden om aan te dringen op een strenger pesticidebeleid.

Ook in voeding worden nog resten van pesticiden aangetroffen. Volgens het Federaal Voedselagentschap leveren die resten geen risico op voor de gezondheid van consumenten.⁴ Andere studies zeggen dat er wel nog redenen voor bezorgdheid zijn.

In een studie van het Pesticiden Actie Netwerk⁵ werden in 2019 in België hoge concentraties aan pesticideresten aangetroffen in consumptieperen en -appelen. Het ging dan met name om residuen die door hun risicogehalte Europees in aanmerking komen voor substitutie. Voor peren scoorde België het slechtst van alle lidstaten.

Figuur 2. Landen met de hoogste concentratie aan pesticiden die voor substitutie in aanmerking komen in peren.

Voor de periode 2011-2019 scoorde België ook het slechtst voor alle onderzochte groenten en fruit. Recente studies wijzen ook uit dat in pesticiden ook nog eens resten van PFAS voorkomen.⁶

In zijn recente advies over het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik geeft de Minaraad aan dat de gezondheidseffecten van het gebruik van pesticiden in voedsel, voedergewassen en sierteelt een blijvend punt van zorg is. Zeker de gezondheidsrisico's van chemische stoffen op lange termijn en van cocktails van stoffen zijn nog onvoldoende bekend, met name de risico's op hormoonverstoring en kanker. In het nationaal actieplan voor hormoonverstoorders wordt aangegeven dat voor België de kosten van de klachten en de behandeling van hormoonverstorende effecten geschat worden op 4,4 miljard per jaar. De blootstelling aan pesticiden speelt daarbij een belangrijke rol. Uit Franse en Amerikaanse studies blijkt dat vooral beroepsgroepen die veel met pesticiden werken, meer risico lopen op het ontwikkelen van pathologieën zoals non-Hodgkin lymfoom, multipel myeloom, prostaatkanker, de ziekte van Parkinson, cognitieve stoornissen en bepaalde aandoeningen van de luchtwegen zoals chronisch obstructieve longaandoeningen en chronische bronchitis.

⁴ FAVV-SCICOM (2022), Advies 09-2022: Chronische blootstelling van de Belgische bevolking aan residuen van gewasbeschermingsmiddelen via de consumptie van groenten en fruit (periode 2014-2020), Brussel, 2022.

⁵ PAN Europe, Forbidden fruit: The dramatic rise in dangerous pesticides found on fruits and vegetables sold in Europe and evidence that governments are failing their legal obligations (<https://www.pan-europe.info/resources/reports/2022/05/forbidden-fruit-dramatic-rise-dangerous-pesticides-found-fruits-and->).

⁶ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266691102200020X>

Risico's voor de menselijke omgeving

Veel bestrijdingsmiddelen komen ook in de menselijke omgeving terecht, kunnen dan ingeademd worden of kunnen indirect bepaalde gebieden of oppervlaktewaters besmetten. Bestrijdingsstoffen kunnen ook terechtkomen in particuliere tuinen of in velden waar gekozen wordt voor biologische teelten. Het spuiten van pesticiden in de onmiddellijke omgeving van woonwijken, scholen, zorgcentra, sportterreinen enzovoort is een andere risicofactor voor de gezondheid.

Risico's voor de natuur

Ook de risico's van de chemische middelen voor de natuur, voor waterlopen, voor vogels, voor insecten en voor alle leven in de bodem, zijn groot. Onderzoek in Duitse natuurgebieden toont aan dat het aantal insecten op 27 jaar tijd met 75 procent is verminderd. Overmatig pesticidegebruik blijkt een van de hoofdoorzaken daarvan.⁷

In een recente literatuurstudie concludeerde de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) dat overmatig gebruik van pesticiden kan leiden tot biodiversiteitsverlies en aantasting van ecosystemen, met in het bijzonder het verminderen van de populaties vogels, insecten, amfibieën en aquatische en bodemgemeenschappen.⁸ Zo wordt gewezen op de schadelijke effecten van neonicotinoïden voor bijen en andere (wilde) bestuivers. In Vlaanderen meet VMM bijvoorbeeld imidacloprid in 80 procent van de Vlaamse waterlopen. Een ander probleem is de resistentie bij bepaalde plaaginsecten.

De impact van pesticiden op de biodiversiteit is niet beperkt tot het landbouwland, omdat de gehanteerde stoffen via de lucht, de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater kunnen worden verspreid en onder meer ook in natuurgebieden kunnen terechtkomen. Bovendien kan het risico tientallen jaren aanhouden, omdat veel pesticiden gedurende lange perioden in het milieu blijven.

De Minaraad dringt in zijn advies aan op een afstemming van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidegebruik op het Natura 2000-beleid, op het Vlaams strategisch GLB-plan, op de stroomgebiedbeheersplannen, op het integraal waterbeleid en al zeker op de waterwingebieden (GLB: gemeenschappelijk landbouwbeleid).

Toepassing van het voorzorgsbeginsel

Volgens artikel 2, 3°, van de Europese richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden moet het voorzorgsbeginsel toegepast worden door het beperken of verbieden van het gebruik van pesticiden onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde gebieden. Artikel 12 van de richtlijn zorgt alvast voor een wettelijke basis voor de vermindering van het pesticidegebruik of van de risico's van pesticiden in specifieke gebieden en voor kwetsbare personen.

De Europese Commissie lanceerde als onderdeel van de Green Deal een nieuwe ambitieuze strategie om te komen tot een duurzaam beleid voor chemicaliën en om Europa op termijn gifvrij te maken. Via de van-boer-tot-bordstrategie en de EU-biodiversiteitsstrategie streeft Europa ernaar om tegen 2030 het risico en het gebruik van chemische pesticiden te reduceren met 50 procent.

⁷ <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809#sec010>

⁸ OESO (2020), Managing the Biodiversity Impacts of Fertiliser and Pesticide Use Overview and insights from trends and policies across selected OECD countries – Environment Working Paper N°155, Parijs, 2020.

Vlaamse regelgeving

Vlaanderen onderschrijft de Europese en nationale doelstelling van het Nationale Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) en van de Europese van-boer-tot-bordstrategie om tegen 2030 het risico en het gebruik van chemische pesticiden te reduceren met 50 procent en ook het gebruik van gevaarlijkere pesticiden te reduceren met 50 procent.

In het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest (het Vlaams Pesticidedecreet) en in het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- 1° het voorkomen van het gebruik van pesticiden;
- 2° het gebruik van alternatieve bestrijdingswijzen;
- 3° de inzet van chemische middelen op een wijze die de minste risico's voor de mens en het leefmilieu met zich meebrengt.

De Minaraad stelde in zijn advies over het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik vast dat vooral wordt ingezet op het derde punt, en nog te weinig op preventie en het gebruik van alternatieven, terwijl intussen bewezen is dat duurzame alternatieven mogelijk zijn zonder disproportionele kosten.

Het Vlaamse beleid steunt vooralsnog vooral initiatieven in het kader van een geïntegreerde gewasbescherming (IPM = integrated pest management), onder meer acties om voorzichtiger en minder te spuiten, innovatieve spuittechnieken (met schoonwatertanks), aangepaste vul- en spoelplaatsen enzovoort. Het aangepaste karakter van de aanvulplaatsen en het juiste gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn één ding, maar het inzetten op preventie en alternatieven zijn fundamenteel van aard.

In de beheersovereenkomsten over pesticiden in het kader van het GLB of in de steun van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) zou ook meer aandacht moeten zijn voor preventie en voor de vervanging van pesticiden.

Kiezen voor alternatieven en voor preventie

Als meer de kaart wordt getrokken van alternatieven, komt de biologische landbouw, die geen (chemische) pesticiden gebruikt, als eerste in zicht. Bioboeren proberen ziektes en plagen te voorkomen. Ze hebben daar een aantal tactieken voor: gezonde gewassen kiezen, teeltrotatie toepassen, de bodem gezond houden en kiezen voor biodiversiteit. Biologische landbouwers mogen als dat nodig is, alleen natuurlijke bestrijdingsmiddelen gebruiken. Stoffen die in de biolandbouw zijn toegestaan op de plant, zijn bijvoorbeeld bijenwas, plantaardige olie, bitterhout of neemextract.

Het aantal biolandbouwbedrijven in Vlaanderen neemt toe, maar Vlaanderen blijft ver achter in vergelijking met andere Europese landen. Het areaal biolandbouw in Vlaanderen blijft bijzonder beperkt (1,4 procent). Op Belgisch niveau is de score beter: 7,2 procent, dankzij Wallonië. Europees zit Vlaanderen ver onder het gemiddelde. Europa streeft naar 25 procent biologische landbouw tegen 2030. In Vlaanderen is dus een forse inhaaloperatie nodig.

Een alternatief voor teelten die sterk afhankelijk blijven van chemische beschermingsmiddelen wordt geboden door het agro-ecologisch landbouwmodel. Dan gaat het over meer dan alleen het weren van pesticiden. Agro-ecologische boeren produceren voedsel op een manier die écht rekening houdt met de draagkracht van natuur en milieu. Net als bioboeren werken ze samen met de natuur om het voedsel te produceren. Ze zetten maximaal in op alternatieven voor pesticiden, zoals afwisseling van gewassen, combinatie van teelten, keuze voor bodembedekkers en natuurlijke gewasbeschermers. Ze sluiten de nutriëntenkringloop zo dicht mogelijk

bij het bedrijf en gebruiken dierlijke mest en compost om tot een vruchtbare bodem te komen. Ze produceren in de eerste plaats voor de nabije gemeenschap. Een agro-ecologisch voedselsysteem streeft naar een rechtvaardige prijs voor de hele keten, ook voor de boer. Agro-ecologie streeft ook naar een actieve consument die zich bewust is van het belang van een gezonde, milieuvriendelijke voeding.

Klacht van de milieubeweging

Na de klimaatzaak komt er binnenkort misschien ook een 'pesticidezaak'. Vijf natuur- en milieuorganisaties hebben recent de Vlaamse Regering in gebreke gesteld omdat de Vlaamse pesticidereglementering volgens hen in strijd is met de Europese Pesticiderichtlijn.

De natuur- en milieuverenigingen vragen een effectenbeoordeling voor pesticidegebruik in of nabij Habitatrictlijngebieden. Ze vragen ook om het pesticidegebruik te verbieden of te verminderen in waterwin- en Natura 2000-gebieden. Bovendien vragen ze ruimere bufferzones rond natuurgebieden, waterlopen en kwetsbare zones zoals scholen en rusthuizen om de effecten op het waterleven, de mens en de natuur te minimaliseren. Op die manier willen ze 35 procent van het Vlaamse grondgebied pesticidevrij maken. Als de regering niet binnen een maand ingaat op die eisen, wordt een pesticidezaak opgestart.

Scherpere preventiemaatregelen

De indieners van dit voorstel van resolutie onderschrijven de ambitie van het Europees chemicaliënbeleid om de leefomgeving op termijn gifvrij te maken. Gevaarlijke pesticiden, met name alle stoffen waarvan bewezen is (of waarvoor zware indicaties bestaan) dat ze risico's inhouden voor de volksgezondheid of voor de natuur, moeten zo snel mogelijk uitgebannen te worden.

Het totale gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen zou gehalveerd moeten worden tegen 2030. Het gaat daarbij niet om het risico én het gebruik die moeten worden gehalveerd, want die beperking laat nog veel ruimte voor interpretatie. Het moet effectief gaan over het gebruik van pesticiden en dat moet gehalveerd worden. Risico's moeten in de mate van het mogelijke vermeden worden. Tegen 2050 zou moeten worden gestreefd naar het weren van alle chemische bestrijdingsmiddelen in de landbouw.

Het onderzoek naar de gezondheidseffecten van pesticiden moet voortgezet worden. Niet alleen de consument, maar ook landbouwers en bewoners in landbouwgebieden hebben absoluut recht op volledige bescherming. Dat kan maar als alle effecten van pesticiden op korte en op lange termijn en alle cocktaileffecten, waarbij stoffen elkaars werking bijvoorbeeld versterken, beter bekend zijn.

De Vlaamse Regering moet, zoals ook de Minaraad voorstelt, ook dringend werk maken van een meer gebiedsgericht beleid voor het gebruik van pesticiden, want dat is een exclusief gewestelijke bevoegdheid.

Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de zogenaamde driftreductie (voor spuittoestellen). In het Vlaams actieplan bepaalt actie 2.4.1 'Minimale vereisten driftreductie', dat de IPM-richtlijnen om een 50 procent driftreducerende techniek verplicht toe te passen voor buitenteelten, wordt opgetrokken tot 75 procent, en op termijn verder zal stijgen tot 90 procent. Maar het doel moet zijn om de emissies van pesticiden naar de leefomgeving door de land- en tuinbouwbedrijven met open teelten terug te dringen tot nagenoeg nul op 1 januari 2030, zoals is bepaald in het 'Geactualiseerd nationaal actieplan duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen 2022 t/m 2025' in Nederland.

Het gebruik van pesticiden in de buurt van plekken waar (veel) mensen komen, moet strikter geregeld worden. Er wordt allang gepleit voor de instelling van veel ruimere bufferzones om kwetsbare bevolkingsgroepen of plekken waar meer kwetsbare mensen komen, te beschermen. Het gaat dan bijvoorbeeld over parken, openbare tuinen, sport- en recreatieterreinen, schoolterreinen, speelplaatsen, de omgeving van zorginstellingen en woonwijken. In landbouwgebieden moet rekening gehouden worden met omstanders (bijvoorbeeld wandelaars) en mensen die wonen in de buurt van velden waar gespoten wordt.

Ook de natuur heeft recht op bescherming tegen die giftige stoffen. Daarvoor is zeker ook nog meer onderzoek nodig: de effecten van pesticideresten op de biodiversiteit, met name op dieren en planten, en dan vooral op zoogdieren en vogels, waterleven, insecten en de levende netwerken in de bodem, moeten dringend nog veel beter in kaart gebracht worden.

In de buurt van Natura 2000-gebieden moet het gebruik van pesticiden sterk verminderd en het liefst nog helemaal verboden worden. In de onmiddellijke omgeving van waterwingebieden moet het gebruik van pesticiden in elk geval verboden worden. Er mag niet van uitgegaan worden dat door waterzuivering of drinkwaterbereiding het drinkwater 100 procent vrij van pesticideresten kan worden gemaakt.

Natuurgebieden en waterlopen moeten beschermd worden door veel ruimere bufferzones. In die gebieden moet het gebruik van pesticiden tot een minimum worden beperkt of volledig worden verboden. En als er toch pesticiden worden gebruikt, moeten passende risicobeheersmaatregelen worden genomen en moeten in eerste instantie pesticiden met een laag risico of louter natuurlijke bestrijdingsmaatregelen gebruikt worden.

Er moet ten minste gewerkt worden met afstandsregels. Pesticiden mogen in feite nu al niet gebruikt worden binnen een afstand van 2 meter (zonder driftreductie) tot maximaal 20 meter (met 90 procent driftreductie), conform de federale toelatingsvoorwaarden die zijn aangegeven op het etiket van de bestrijdingsmiddelen.⁹ De afstandsregels en bufferzones die nu gehanteerd worden, moeten fors uitgebreid worden.

Mieke SCHAUVLIEGE
Staf AERTS
Tine VAN DEN BRANDE
Chris STEENWEGEN
Johan DANEN
Jeremie VANEECKHOUT

⁹ [https://inagro.be/nieuws/wetgeving-driftreductie-en-bufferzones-op-een-rijtje-Bufferstroken-naast-waterlopen-\(met-SALV\)-Miniraad](https://inagro.be/nieuws/wetgeving-driftreductie-en-bufferzones-op-een-rijtje-Bufferstroken-naast-waterlopen-(met-SALV)-Miniraad)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- rekening houdend met:
  - 1° de Europese doelstellingen van de van-boer-tot-bordstrategie, de EU-biodiversiteitsstrategie en richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden;
  - 2° de kaderrichtlijn Water en de stroomgebiedbeheersplannen;
  - 3° het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest;
  - 4° het besluit van de Vlaamse Regering van 15 maart 2013 houdende nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik;
  - 5° het ontwerp van Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2023-2027 van 7 oktober 2022 en het advies van de Minaraad over dat actieplan van 8 september 2022;
  - 6° het ontwerp van Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) van 17 januari 2022;
  - 7° de Vlaamse Natura 2000-programma's;
  - 8° Het Vlaams strategisch GLB-plan en het Vlaams voedselbeleid;
  - 9° de Nationale Strategie Wilde Bestuivers en het Vlaams Actieplan Wilde Bestuivers;
  - 10° het belang van het voorzorgsbeginsel;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
  - 1° het gebruik van landbouwpesticiden in Vlaanderen tegen 2030 te halveren;
  - 2° het gebruik van alle pesticiden waarvan bewezen is dat ze een risico inhouden voor de gezondheid, onmiddellijk te verbieden;
  - 3° ernaar te streven om het gebruik van pesticiden in de Vlaamse landbouw tegen 2050 zo veel mogelijk overbodig te maken;
  - 4° de pesticidevrije ruimte in Vlaanderen geleidelijk op te trekken;
  - 5° aansluitend ook werk te maken van een Vlaams actieplan over het gebruik van biociden, in overeenstemming met het federale reductieplan voor biociden;
  - 6° verder intensief werk te maken van het onderzoek naar de effecten van het gebruik van pesticiden op de gezondheid, onder meer door de voortzetting en verdieping van het Vlaams Humaan Biomonitoringsprogramma;
  - 7° daarbij uitdrukkelijk aandacht te besteden aan de langetermijneffecten en de cocktaileffecten van pesticiden op de gezondheid;
  - 8° een meer ambitieuze driftreductiedoelstelling voor spuittoestellen vast te leggen zoals in Nederland, zodat de emissies van bestrijdingsmiddelen naar de leefomgeving door de land- en tuinbouwbedrijven met open teelten teruggedrongen worden tot nagenoeg nul op 1 januari 2030;
  - 9° veel ruimere bufferzones in te stellen waarin minder of geen pesticiden gebruikt worden, ter bescherming van kwetsbare bevolkingsgroepen en op de plekken waar kwetsbare mensen komen, zoals parken, openbare tuinen, sport- en recreatieterreinen, schoolterreinen, speelplaatsen, de omgeving van zorginstellingen en woonwijken;
  - 10° zo snel mogelijk werk te maken van een effectenbeoordeling voor pesticidegebruik in en nabij Habitatrictlijngebieden;

- 11° het gebruik van pesticiden te verbieden of te verminderen in de buurt van Natura 2000-gebieden en te verbieden in de onmiddellijke omgeving van waterwingebieden;
- 12° ruimere bufferzones te af te bakenen ter bescherming van natuurgebieden en waterlopen, waarin het gebruik van pesticiden tot een minimum beperkt wordt of verboden wordt.

Mieke SCHAUVLIEGE
Staf AERTS
Tine VAN DEN BRANDE
Chris STEENWEGEN
Johan DANEN
Jeremie VANEECKHOUT